

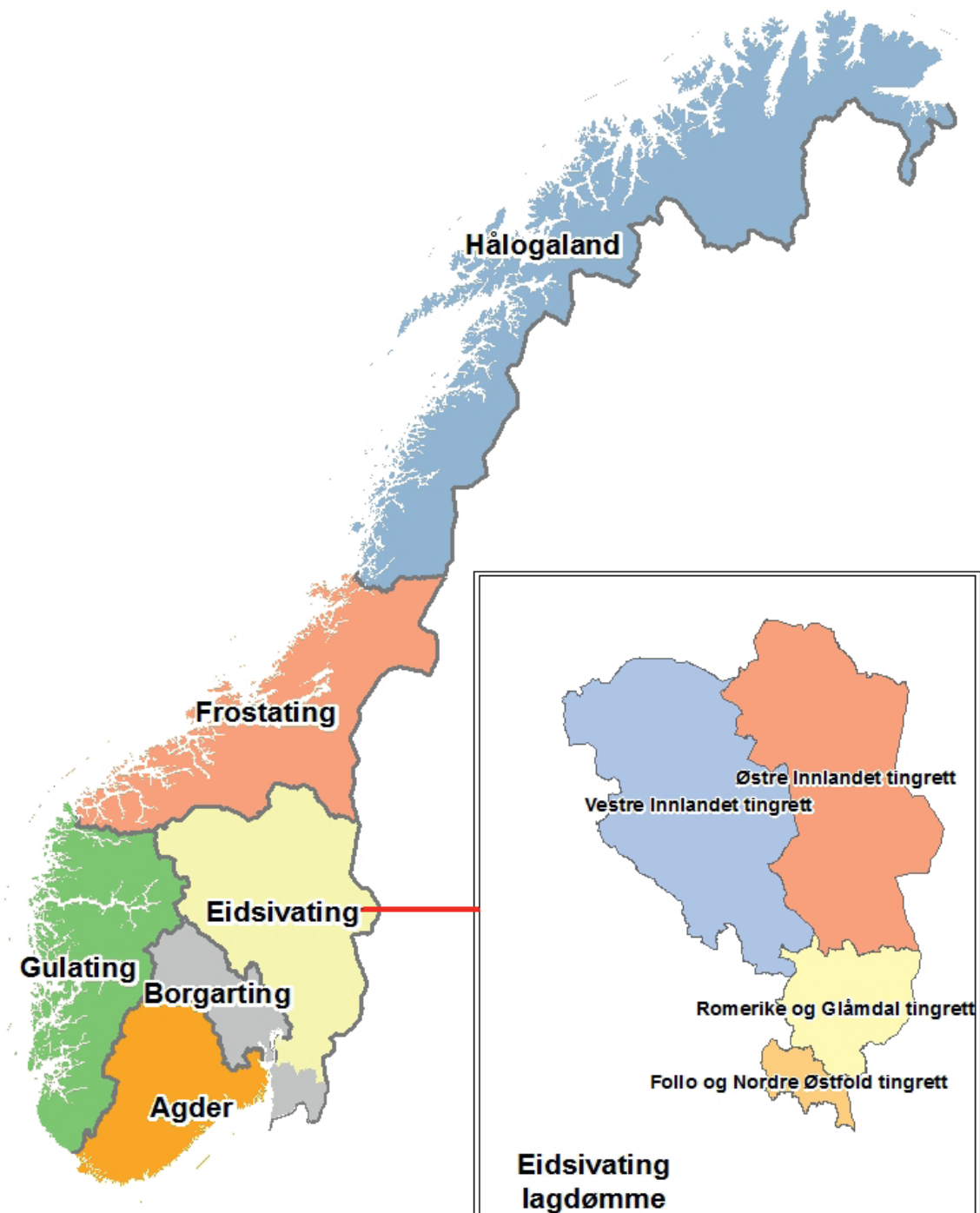

EIDSIVATING LAGMANNSRETT

Årsmelding
2022

Norges lagdømmer

Innhold

Innledning.....	4
Førstelagmannen har ordet.....	5
Historie	7
Ankesdomstol for tingretter og jordskifteretter	7
Lokalisering.....	8
Økonomi.....	9
Ansatte	9
Dommere:.....	9
Utredere:.....	10
Administrasjon:	10
Rettsbetjenter:	10
Saksavviklingen	11
Saksbehandlingstid.....	12
Restanser.....	14
Litt om behandlingen av straffesaker i lagmannsretten	15
Noen utvalgte straffesaker fra 2022.....	16
Anke over kjennelse/beslutning i straffesaker	18
Litt om behandlingen av sivile saker i lagmannsretten	18
Noen utvalgte sivile saker fra 2022	19
Eidsivatinget 1000 år	21

Innledning

Eidsivating lagmannsrett – med hovedsete på Hamar – er en av landets seks lagmannsretter. Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettene i Innlandet fylke, samt Romerike, Follo og Nordre Østfold i Viken – med totalt 890 000 innbyggere. I tillegg er lagmannsretten ankeinstans for jordskifterettene i Innlandet og hele Viken fylke – med totalt 1,6 millioner innbyggere.

Eidsivating lagmannsrett ønsker med årsmeldingen for 2022 å gi en kort presentasjon av domstolen og hva den har arbeidet med det siste året. Målgruppen er i første rekke det alminnelige publikum, men også meddommere, parter, vitner, skoleklasser og andre som kommer i kontakt med oss.

Lagmannsretten har egen hjemmeside under portalen www.domstol.no/eidsivating

Førstelagmannen har ordet

Nina Sollie

For Eidsivating lagmannsrett har 2022 vært et innholdsrikt år og en ny milepæl i vår historie. 25 år etter at Eidsivating lagmannsrett ble opprettet i 1995, vedtok Stortinget i desember 2020 at lagdømmet skulle utvides. Den 1. mars 2022 trådte første trinn av denne utvidelsesprosessen i kraft ved at Follo og Nordre Østfold tingrett ble overført fra Borgarting til Eidsivating lagdømme. Senere skal også Søndre Østfold tingrett overføres til lagdømmet vårt.

Utvidelsen av lagdømmet har i stor grad preget 2022. Og utvidelsen skjedde i samme år som en annen rettshistorisk begivenhet, nemlig 1000-års jubileet for etableringen av Eidsivatinget, som du kan lese mer om i denne årsmeldingen.

Eidsivating lagdømme omfatter i dag fire tingretter. Ser en på fordelingen av befolkningen – som ikke nødvendigvis samsvarer med saksinngangen – utgjør Østre Innlandet tingrett ca. 18 % av totalen, Vestre Innlandet tingrett ca. 20 %, Follo og Nordre Østfold tingrett ca. 22 % og Romerike og Glåmdal tingrett ca. 40 %.

Som følge av utvidelsen har vi i løpet av 2022 økt arbeidsstokken med over 30 % ved tilførsel av fem nye dommerembeter og tre administrative stillinger. God integrering av nyansatte både faglig og sosialt har stått sentralt, både gjennom deltakelse i lokale og sentrale introduksjons- og kompetansetiltak og internseminar med både faglig og sosialt innhold.

Noen av de nyansatte samlet til fotografering under julelunsjen i desember 2022.

Lagmannsretten har ikke bare økt i antall ansatte, men også hatt en vesentlig økning i saksinngangen innenfor alle sakstyper. Dette var som forventet som følge av utvidelsen av lagdømmet. Men økningen i inntaksten – særlig for de sivile sakene – har vært større enn forventet.

Til tross for at utvidelsen av lagdømmet ikke har hatt helsårsvirkning for 2022, har saksinngangen året sett under ett for anke over sivile dommer økt med hele 37,5 %. Det har medført en vesentlig økning i restansene for denne sakstypen. Fordi vi skal avvikle flere lange sivile saker våren 2023, som legger stort beslag på berammingskapasiteten, sammenholdt med begrensede budsjetter og ansettelsesstopp, forventer vi at saksbehandlingstidene og berammingshorisonten vil øke i 2023.

I 2022 mottok vi 27 % flere anker over dom i straffesaker – ankeprøvinger – enn året før. Henvisningsprosenten totalt sett økte også i 2022, hvilket har medført en betydelig økning i antall saker som det skal avvikles ankeforhandling i. Vi har hatt god avvikling av straffesaker i 2022 og gjennomførte 60 % flere ankeforhandlinger i bevisanker (anke over skyldspørsmålet) enn året før. Dette har resultert i en gledelig nedgang i saksbehandlingstidene.

Utvidelsesprosessen – som vil innebære ytterligere økning i saksinngang og antall ansatte når også Søndre Østfold tingrett senere skal innlemmes – har også betydning for domstolens fysiske arbeidsforhold, blant annet i form av større behov for kontorlokaler, og rettssaler. Lagmannsretten har i 2022 vært involvert i flere lokalprosjekter. Det er blant annet igangsatt en mulighetsstudie med tanke på utbygging av Hamar tinghus, og vi har i 2022 også arbeidet med anskaffelse av en ny midlertidig sal på Eidsvoll som nå er på plass i Sundet og tas i bruk fra 7. mars 2023.

I 2022 har vi også hatt fokus på økt bruk av rettsmekling. Vi har etablert en egen rettsmeklingsgruppe. Aktiv saksstyring i straffesaker har også hatt særskilt fokus, som følge av endringene i straffeprosessloven som trådte i kraft 1. juli 2022.

Når året 2022 i domstolene skal oppsummeres, må også Baneheia-saken nevnes. Saken er en viktig påminnelse om at domstolene har et viktig samfunnsoppdrag med stor betydning for dem som er involvert. Som dommere har vi stor makt, og vi har i kraft av embetet fått en tung, viktig og alvorlig oppgave som vi må utføre med ydmykhet og stor respekt. Vi må våge å stille kritiske spørsmål, og sørge for at sakene blir opplyst på en måte som gir et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Vi må også sikre rettferdig behandling, blant annet ved å tilstrebe at sakene kan behandles og avgjøres innen rimelig tid. For at domstolene skal kunne opprettholde sin funksjon som den tredje statsmakt, er vi avhengige av at allmennheten har tillit til oss. Dette må vi jobbe aktivt for også i tiden fremover.

Hamar, 10. februar 2023

Nina Sollie
førstelagmann

Historie

Eidsivating lagmannsrett har en litt annen historie enn de andre lagmannsrettene i Norge.

Lagmannsrettene, slik vi kjenner dem i dag, ble organisert i forbindelse med straffeprosess-reformen i 1887 da juryordningen ble innført. Landet ble inndelt i seks lagdømmer. I tiden etter ble det foretatt flere endringer i lagdømmeinndelingen, og fra 1936 var det fem lagmannsretter: Eidsivating med sete i Oslo, Gulating med sete i Bergen, Frostating med sete i Trondheim, Agder med sete i Skien og Hålogaland med sete i Tromsø.

Da det i 1995 ble foretatt større endringer i straffeprosessen – omtalt som "toinstansreformen" – ble tidligere Eidsivating lagdømme delt i to: Borgarting og Eidsivating. Det er Borgarting – med sete i Oslo – som formelt er fortsettelsen av gamle Eidsivating, mens Eidsivating ble navnet på den nyopprettede lagmannsretten, lagt til Hamar.

Både Borgarting og Eidsivating lagmannsrett fikk navn etter de gamle lagtingene i middelalderen. Det gamle Eidsivatinget var knyttet til Mjøsa. På Magnus Lagabøters tid, ca. 1274, ble Eidsivatinget holdt på Eidsvoll og omfattet i stor grad samme område som dagens Eidsivating lagdømme. Navnet Borgarting er tatt fra det gamle lagtinget for området rundt Oslofjorden som hadde tingsted ved Sarpsborg.

Med virkning fra 1. mars 2022 ble Eidsivating lagdømme utvidet.

Ankedomstol for tingretter og jordskifteretter

Lagmannsretten er først og fremst en *ankedomstol*. Det vil si at nesten alle de sakene lagmannsretten behandler, først er behandlet i tingretten eller i jordskifteretten. Saken er så anket til lagmannsretten av den parten som mener avgjørelsen i *førsteinstansdomstolen* er uriktig. Ankene kan gjelde tre ulike forhold:

- 1) saksbehandlingen – saken ankes fordi en part mener at det er begått feil under saksbehandlingen, f.eks. fordi en dommer i tingretten har vært inhabil, eller at saken ble avgjort uten at parten fikk komme tilstrekkelig til ordet,
- 2) bevisvurderingen – saken ankes fordi en part mener tingretten har lagt feil faktum til grunn,
- 3) rettsanvendelsen – saken ankes fordi en part mener førsteinstansen har misforstått den lovbestemmelsen som regulerer det aktuelle forholdet.

Ofte kan en anke være begrunnet med flere forhold, f.eks. både feil bevisbedømmelse og feil rettsanvendelse.

I trygdesaker er lagmannsretten førsteinstans. Det er saker der en part har fått avslag på en klage i Trygderetten, f.eks. på en søknad om uføretrygd eller yrkesskadedekning som NAV har avslått. Da kan parten reise sak for lagmannsretten.

Pr. 31. desember 2022 var det 4 tingretter i Eidsivating lagdømme:

- Østre Innlandet tingrett med rettssted på Hamar, Elverum og Tynset
- Vestre Innlandet tingrett med rettssted på Gjøvik, Lillehammer, Vågå og Valdres
- Romerike og Glåmdal tingrett med rettssted på Lillestrøm, Eidsvoll og Kongsvinger
- Follo og Nordre Østfold tingrett med rettssted på Ski og Mysen

I tillegg til anker fra tingrettene, er lagmannsretten ankeinstans for avgjørelser truffet av jordskifterettene. Eidsivating lagmannsrett er ankeinstans for 4 jordskifteretter:

- Vestre Viken jordskifterett med rettssted i Drammen og Nesbyen
- Oslo og Østre Viken jordskifterett med rettssted i Lillestrøm, Kongsvinger og Sarpsborg
- Østre Innlandet jordskifterett med rettssted på Hamar og Tynset
- Vestre Innlandet jordskifterett med rettssted i Lillehammer, Fagernes og Vågå

Jordskifteretten er en *særdomstol* som behandler saker som gjelder rettigheter og bruk av fast eiendom, blant annet spørsmålet om bedre arronderede eiendommer ved ombytte av arealer mellom naboeiendommer.

Lokalisering

Lagmannsrettens hovedkontor er i Hamar tinghus. Besøksadressen er Østre gate 41. Tinghuset ligger sentralt plassert i Hamar sentrum.

Lagmannsretten deler tinghuset med Østre Innlandet tingrett. I tinghuset er det 9 rettssaler som er delt mellom tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten har også egne lokaler på Eidsvoll; i gamle Eidsvoll stasjonsbygning. Her er det bl.a. rettssaler, kontor og møterom. Det er primært ankeforhandlinger i saker fra Romerike som blir behandlet der. Fra 2023 vil lagmannsretten også disponere en rettssal i Eidsvoll sentrum (Sundet). Vi låner også en sal i Borgarting lagmannsretts lokaler i Oslo, som kan benyttes i saker uten meddommere, forutsatt at partene og aktørene ønsker at saken skal behandles der. Dette vil for eksempel gjelde i saker som ankes fra Follo og Nordre Østfold tingrett, som tidligere ble ankebehandlet i Oslo.

Lagmannsretten har videre tilgang til en rettssal i Lillehammer tinghus. Lagmannsretten disponerer også en rettssal i Gjøvik tinghus.

Rettsforhandlingene kan også bli holdt andre steder i lagdømmet hvis det er hensiktsmessig, f.eks. på grunn av behov for befarings.

Lagmannsrettens hus, Eidsvoll

Økonomi

Eidsivating lagmannsrett hadde i 2022 et budsjett på 44,4 millioner kroner. Dette inkluderer midler til leie og drift av Lagmannsrettens hus på Eidsvoll. Den desidert største utgiftsposten, om lag 39,5 millioner, var personalkostnader.

Eidsivating lagmannsrett er tillagt administrasjonen av Hamar tinghus. Til husleie og drift ble det i 2022 bevilget til sammen 10,4 millioner kroner.

Ansatte

Eidsivating lagmannsrett hadde ved utgangen av 2022 i alt 32,6 faste årsverk. Dette var fordelt på 1 førstelagmann, 2 lagmenn, 16 lagdommere, 2 jordskiftelagdommere, 1 utreder, 1 administrasjonssjef og 9,6 saksbehandlerstillinger.

Dommere:

Ved utgangen av 2022 hadde domstolen følgende dommere:

➤ førstelagmann Nina Sollie	➤ lagdommer Randi Egge
➤ lagmann Pål Prestesæter	➤ lagdommer Bjørn Olav Aspelund
➤ lagmann Nina Cathrine Noss	➤ jordskiftelagdommer Ranveig Finnanger
➤ lagdommer Ørnulf Røhnebæk	➤ lagdommer Ola Rambjør Heide
➤ lagdommer Kjersti Lund	➤ lagdommer Torunn Elise Kvisberg
➤ lagdommer Bodil Thorp Myhre	➤ lagdommer Stefan Jørstad
➤ lagdommer Johannes Høy	➤ jordskiftelagdommer Ragnhild Sæhlie
➤ lagdommer Terje Hoffmann	➤ Jetlund
➤ lagdommer Dagny Raa	➤ lagdommer Cathrine Fossen

- lagdommer Hans Christian Koss
- lagdommer Marit Håvemoen
- lagdommer Anders Blix Gundersen
- kst. lagdommer Hanne Ombudstvedt
- kst. lagdommer Kirsten Østby-Deglum

Lagdommer Bjørn Eirik Hansen fratrådte som lagdommer i Eidsivating lagmannsrett fra 1. september 2022 for å tiltre som lagdommer i Borgarting lagmannsrett, etter å ha hatt permisjon fra februar samme år.

I løpet av 2022 har også Børge Alsvik vært konstituert lagdommer i Eidsivating lagmannsrett.

Følgende har – for en kortere eller lengre periode – vært ekstraordinære lagdommere i Eidsivating lagmannsrett i 2022:

- pensjonert førsteamanuensis Harald Thoresen
- pensjonert tingrettsdommer Åge Karlsen
- pensjonert førstelagmann Sverre Nyhus
- pensjonert sorenskriver Rolf Erik Kværnæs.
- pensjonert tingrettsdommer Trond Christoffersen
- pensjonert tingrettsdommer Karen Wendel Sandaa
- pensjonert sorenskriver Ola P. Svor
- pensjonert tingrettsdommer Tom Landt Urdahl
- pensjonert sorenskriver Dag R. Carlstedt
- pensjonert lagdommer Fritz Borgenholt
- pensjonert sorenskriver Elisabeth Børge Løvold

Utreder:

- senioringeniør Jan Erik Bustnes

Administrasjon:

- administrasjonssjef Jan Ferger
- rådgiver Anne-Carine Skarstad Hagen
- rådgiver Anne-Signe Schriwer
- rådgiver Tone Skaugen
- rådgiver Marit Einang
- rådgiver Marte Skjeggstad
- førstekonsulent Anita Tyseng
- førstekonsulent Hans Marius Sander Helstad
- førstekonsulent Ineke Grande Kroken

Rettsbetjenter:

I 2022 har lagmannsretten hatt følgende rettsbetjenter:

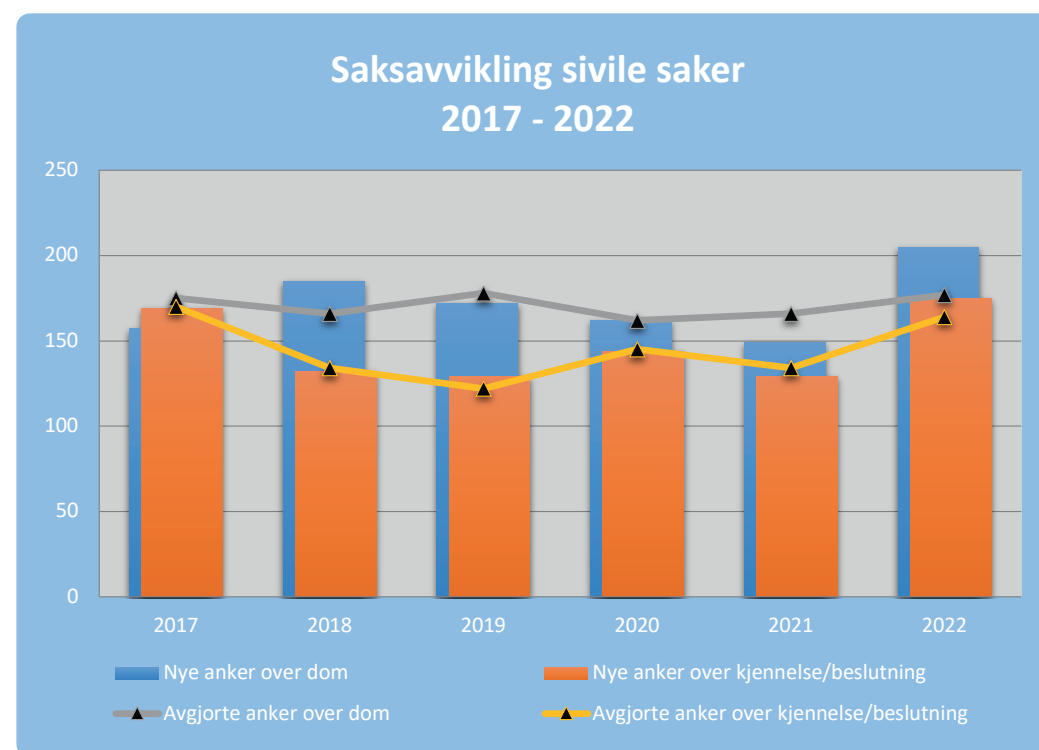
- Kåre Egil Roko
- Helge Andreas Larsen
- Erland Arstad
- Ove Einar Engen
- John Edvard Henriksen

Saksavviklingen

Som følge av utvidelsen av lagdømmet, har saksinngangen som forventet økt vesentlig innenfor samtlige sakstyper i 2022. Eidsivating lagmannsrett mottok totalt 1181 nye saker i 2022 og avgjorde 1123 saker.

Av de sakene lagmannsretten behandler, går det et hovedskille mellom straffesaker og sivile saker. Et annet skille går mellom anke over dom (i det vesentlige materielle realitetsavgjørelser) og anke over kjennelse/beslutning (i det vesentlige prosessuelle avgjørelser, dvs. avgjørelser som har med saksbehandlingen å gjøre eller foreløpige avgjørelser av materielle spørsmål). I tillegg til dette kommer begjæringer om overskjønn, stevninger i trygdesaker, anke over jordskifteavgjørelser og gjenåpningsbegjæringer.

Statistikken over antall innkomne og avgjorte saker de siste årene i hovedsakstypene for sivile saker og straffesaker, ser slik ut:

Antallet anker over sivile dommer (ASD) som kom inn til lagmannsretten har økt med 37,5 % fra 2021 til 2022. Antallet anker over dom i straffesaker (AST) som kom inn til lagmannsretten har økt med 27 % fra 2021 til 2022.

Antallet anker over kjennelser og beslutninger i sivile saker (ASK) som kom inn til lagmannsretten økte med 35,6 % fra 2021 til 2022, mens økningen i anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker (SAK) fra 2021 til 2022 var på 68 %. 2021 var imidlertid et år med et unormalt lavt antall slike ankesaker. Økningen i forhold til gjennomsnittet av de to siste årene (2020 og 2021) var på 37 %. Anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker gjelder i all hovedsak anke over varetektsfengslinger, men også anke over førerkortbeslag, besøksforbud, ransaking og beslag, kommunikasjonskontroll mv.

Saksbehandlingstid

En annen måte å vurdere lagmannsrettens arbeid på, er å se på saksbehandlingstiden, fra en sak kommer inn til retten til det foreligger en avgjørelse, som regel i form av en dom eller en kjennelse. Stortinget har for mange år siden satt som mål at lagmannsrettene bør klare å ferdigbehandle en anke over en sivil dom på 6 måneder, mens en anke over kjennelse/ beslutning bør kunne behandles innenfor 30 dager.

For straffesaker er målet at anke over dom skal være ferdigbehandlet i løpet av 3 måneder, enten det er tale om en omfattende sak som skal gå for en meddomsrett eller en kort sak som kun skal behandles av tre juridiske dommere (fagdommere).

Tabellen under viser Eidsivating lagmannsretts gjennomsnittlige saksbehandlingstid – i dager – for ulike kategorier av saker de siste 5 årene:

	2018	2019	2020	2021	2022
Straffesaker					
Meddomsrett begrenset anke	147	142	148	122	110
Meddomsrett bevisanke	214*	199*	198	205	152
Fagdommersaker	118	99	99	77	93
Anke over kjennelse /beslutn.	8	5	5	5	7
Sivile saker					
Anke over sivil dom	168	171	171	181	148
Anke over kjennelse /beslutn.	49	45	40	49	38

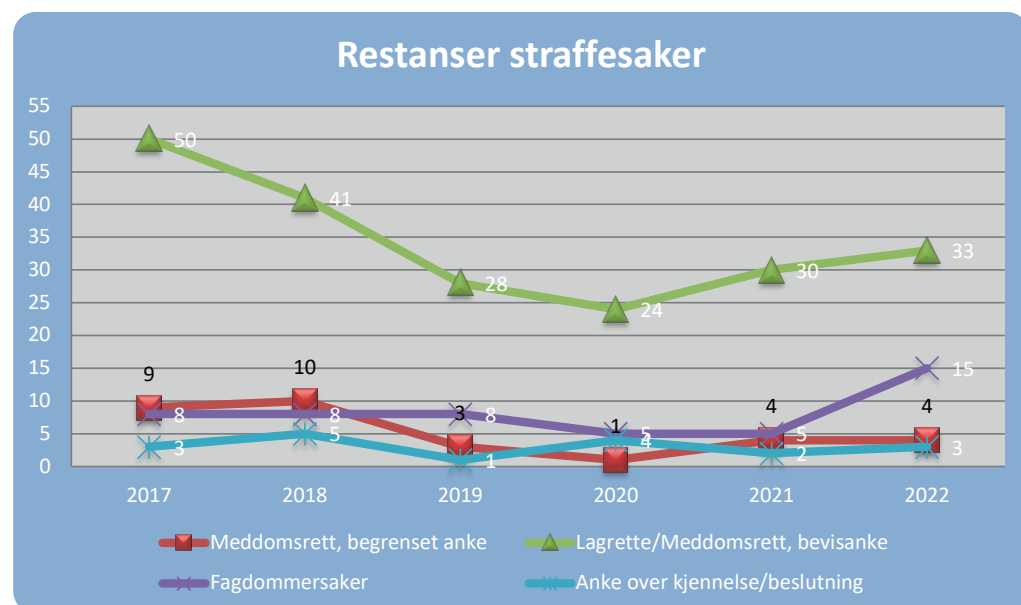
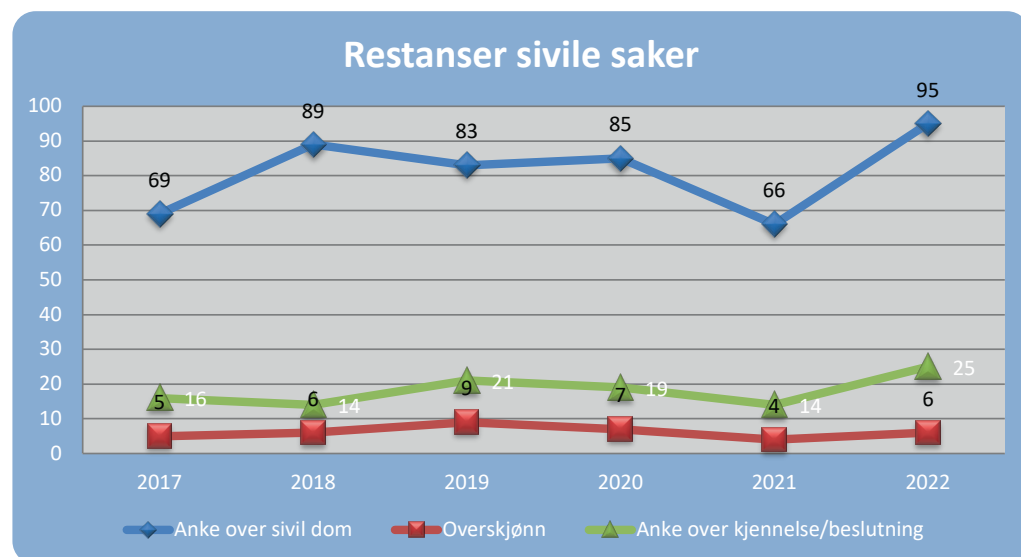
*Gjennomsnitt av saker etter ny og gammel ordning

Det har vært en nedgang i saksbehandlingstiden for alle sakstyper i forhold til 2021. Dette var forventet ettersom det i 2021 ble avgjort flere «gamle» saker som følge av utsettelse under koronapandemien. Særlig i straffesakene har det vært en positiv utvikling i saksbehandlingstidene etter flere år med økende og til dels svært lang saksbehandlingstid. På grunn av markert økt saksinngang i 2022 og økte restanser særlig i de sivile sakene, sammenholdt med at det skal avvikles flere lange sivile saker våren 2023, forventes det imidlertid at saksbehandlingstiden og berammingshorisonten vil øke i 2023.

Det er ikke fastsatt noe måltall for saksbehandlingstiden for anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker. Om lag to-tredeler av disse sakene gjelder varetektsfengslinger, der enten siktede har anket fordi tingretten har besluttet fengsling, eller politiet har anket fordi tingretten ikke fant at vilkårene for fengsling var oppfylt. Fengslingssakene skal behandles umiddelbart, og det normale er at en sak som kommer inn blir behandlet i løpet av 1-2 dager.

Restanser

Diagrammene nedenfor viser restansesituasjonen ved årets utløp (år 2017 – 2022):

Tabell – saksavvikling 2018-2022

INNKOMMEDE SAKER	2018	2019	2020	2021	2022
Anke over dom i sivil sak	185	172	162	149	205
Anke over kjennelse/beslutning i sivil sak	132	128	143	129	175
Overskjønn	5	11	6	6	9
Ankeprøvinger	316	296	293	297	378
Bevisanke	62	66	51	60	90
Meddomsrett Begrenset anke	17	17	6	11	16
Fagdommersak	30	38	20	30	40
Anke over kjennelser/beslutninger i straffesak	272	279	327	225	378
AVGJORTE SAKER	2018	2019	2020	2021	2022
Anke over dom i sivil sak	166	177	163	166	177
Anke over kjennelse/beslutning i sivil sak	134	122	143	134	164
Overskjønn	7	8	8	9	7
Ankeprøvinger	322	313	304	279	369
Bevisanke	22	81	53	56	90
Meddomsrett Begrenset anke	15	22	10	6	15
Fagdommersak	32	36	23	28	34
Anke over kjennelser/beslutninger i straffesak	270	283	323	228	377
RESTANSER	2018	2019	2020	2021	2022
Anke over dom i sivil sak	89	84	83	66	95
Anke over kjennelse/beslutning i sivil sak	14	20	19	14	25
Overskjønn	6	9	7	4	6
Ikke avgjorte ankeprøvingskrav	11	12	6	14	22
Bevisanke	41	26	28	32	32
Meddomsrett Begrenset anke	10	5	1	6	7
Fagdommersak	8	10	7	9	15
Anke over kjennelser/beslutninger i straffesak	5	1	5	2	3

Litt om behandlingen av straffesaker i lagmannsretten

I utgangspunktet kan alle de avgjørelsene tingretten treffer i straffesaker, ankes til lagmannsretten. Som det fremgår ovenfor, skilles det mellom anker over tingrettens dommer i straffesaker og anker over tingrettens beslutninger og kjennelser i straffesakene.

Anker over tingrettens dommer må først gjennom en såkalt *ankesiling*, dvs. at tre lagdommere (ankeutvalget) etter nærmere bestemmelser avgjør om anken skal henvises til ankebehandling eller ikke.

I saker hvor påtalemyndigheten ikke har påstått, og tingretten heller ikke har idømt annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av retten til å føre motorvogn, må ankeutvalget uttrykkelig samtykke i at saken behandles for lagmannsretten. For å gi slikt samtykke, må det foreligge særlige grunner.

For alle andre saker gjelder den regel at saken ikke blir henvist til ankeforhandling, dvs. det vil si ikke behandlet ved muntlig ankeforhandling, dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem. Fra 1. januar 2020 gjelder dette også for saker med strafferamme over seks år, hvor tiltalte tidligere hadde en ubetinget rett til å få anken henvist til ankeforhandling. Vurderingen av om det er klart at anken ikke kan føre frem foretar

ankeutvalget på grunnlag av tingrettens dom og det som er anført i anken og anketilsvaret. I tillegg kan ankeutvalget forholde seg til politidokumentene.

I 2022 mottok lagmannsretten 378 anker over dommer i straffesaker. Dette er en økning på 27 % i forhold til 2021.

I løpet av 2022 behandlet lagmannsretten 369 ankeprøvinger, det vil si tok stilling til om anken skulle henvises til ankeforhandling eller nektes fremmet. Av disse 369 sakene ble 40,4 % av sakene henvist til ankebehandling. Dette er en økning sammenlignet med 2021, hvor henvisningsprosenten var 33 %, jf. tabellen nedenfor.

År	Avgjort	Hvorav nektet	Nektet i %	Hvorav henvist	Henvist i %
2022	369	220	59,6 %	149	40,4 %
2021	288	193	67,0 %	95	33,0 %
2020	296	215	72,6 %	81	27,4 %
2019	292	172	58,9 %	120	41,1 %
2018	313	201	64,2 %	112	35,8 %
2017	329	210	63,8 %	119	36,2 %
2016	323	199	61,6 %	124	38,4 %

Henvisningsprosenten i 6-årssakene gikk ned fra 70 % i 2021 til 63,8 % i 2022.

En henvist straffesak behandles som hovedregel ved muntlig ankeforhandling. Dersom anken gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, eller straffutmålingen i en sak med strafferamme over seks år, behandles saken av to lagdommere og fem meddommere. Dersom anken gjelder lovanvendelsen, saksbehandlingen eller straffutmålingen i en sak med strafferamme inntil seks år, behandles saken av tre lagdommere (fagdommersak). For å kunne dømme en tiltalt i en sak hvor det er anket over skyldspørsmålet, må minst fem av dommerne stemme for domfellelse, hvorav minst én lagdommer. I andre tilfeller gjelder det flertallet har stemt for.

Noen utvalgte straffesaker fra 2022

Av lagmann Pål Prestesæter

Grov korrupsjon

Den 2. september 2019 mottok kommuneadvokaten i Nittedal varsel mot kommunens ordfører. Varselet gikk ut på at ordføreren hadde lånt en betydelig pengesum av en eiendomsutvikler med næringsinteresser i Nittedal. Varsleren hadde oppfattet at lånet måtte holdes skjult. Økokrim etterforsket saken, og det ble gjennomført hemmelige etterforskningsskritt i form av telefonavlytting. Det var ytterligere tre siktede i saken, men siktelsen mot disse ble frafalt.

Det ble tatt ut tiltale for grov korrupsjon mot ordføreren og eiendomsutvikleren. Økokrim anførte at en overføring av kr 125 000 fra eiendomsutviklerens kone, i realiteten kom fra eiendomsutvikleren og var ment som "smøring" i anledning vervet som ordfører i Nittedal, knyttet til den kommunale behandlingen av visse eiendomssaker der eiendomsutvikleren hadde interesser. I desember 2020 ble ordføreren etter eget ønske suspendert inntil saken mot henne var avgjort. Det ble gjennomført en omfattende straffesak i Romerike og Glåmdal tingrett høsten 2021. I oktober 2021 falt dommen hvor både ordføreren og eiendomsutvikleren ble frifunnet på alle punkter.

Økokrim anket frifinnelsene til Eidsivating lagmannsrett. Anken ble henvist og ankeforhandling ble gjennomført forsommeren 2022. Lagmannsretten avsa dom 1. juli 2022. Både ordføreren og eiendomsutvikleren ble på nytt frifunnet. Lagmannsrettens flertall på seks dommere fant det "klart sannsynliggjort" at fordelsoverføringen var uten sammenheng med ordførervervet. Overføringen av kr 125 000 for agentpakke/rett til å kjøpe seg inn i ordførerens klesforretning og kjøp av klær var reell og ikke en skjult smøring fra eiendomsutvikleren. At eiendomsutviklerens kone hadde lånt beløpet fra sin mann og at hennes involvering i ordførerens næringsvirksomhet var kortvarig, endret ikke denne vurderingen. Rettsprosessen i de to instansene var omfattende. Rettsmøtene ble gjennomført over til sammen 25 rettsdager. Det offentlige dekket utgiftene til forsvarerne med totalt over 5 millioner kroner.

Korona

Årene 2020, 2021 og en periode langt inn i 2022 har vært preget av pandemien. Situasjonen har først og fremst påvirket den praktiske gjennomføringen av rettsmøtene og avvikling av saker. Avstandskrav er hensyntatt. I saker av lengre varighet er det blitt oppnevnt to forsvarere for å sikre gjennomføringen. En del saker har blitt utsatt som følge av smittede eller syke parter og aktører. I lagmannsretten ble arbeidshverdagen påvirket, slik resten av samfunnet også måtte tilpasse seg situasjonen.

I forbindelse med pandemien ble det vedtatt flere straffesanksjonerte bestemmelser. Lagmannsretten har behandlet flere overtredelser av disse. I 2021 ble det blant annet behandlet saker om brudd på innreiseforbud og karantenebestemmelser for bærplukkere. Også i 2022 har det blitt behandlet flere korona-relaterte saker.

I dom 3. mai 2022 ble boten for ulovlig grensepassering mellom Sverige og Norge nedsatt fra kr 12 000 til kr 5 000. Tingretten hadde lagt til grunn at tiltalte hadde opptrådt uaktsomt, men ikke tatt hensyn til Riksadvokatens midlertidige bøteskriv om veiledende bøtenivå for uaktsom grensepassering. Tiltaltes ubegrunnede anke over lovanvendelsen ble ikke fremmet, men boten ble i medhold av straffeprosessloven § 322 første ledd nr. 3 nedsatt ved dom i ankeutvalget i samsvar med bøtenivået i Riksadvokatens midlertidige bøteskriv.

I dom 6. juli 2022 nådde ikke tiltalte frem med sin anke. Tiltalte var ilagt bot på kr 24 000 for å ha unnlatt å ta opphold på karantenehotell etter besøk hos familie i Sverige. Utenlandsoppholdet var underlagt karanteneplikt etter covid-19-forskriftens vedlegg A. Reisen var ikke «nødvendig», og unntakene i forskriftens § 5 annet ledd kom derfor ikke til anvendelse. Tiltalte nektet straffeskyld, idet han mente at forskriftens regler om

karantenehotell ikke var gyldige fordi forskriftsbestemmelsene ikke oppfylte vilkårene i smittevernloven § 1-5. Han anførte videre at karanteneplikten var i strid med EMK artikkel 8, Grunnloven § 102 og EØS-avtalens bestemmelser. Lagmannsretten var ikke enig, og forkastet anken. Høyesterett har 25. november 2022 besluttet å fremme tiltaltes anke over lovanvendelsen så langt den gjelder spørsmålet om forskriftsreglene er i strid med smittevernlovens regler, Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjonen eller EØS-rett.

I dom 14. september 2022, som også gjaldt ulovlig grensepassering mellom Sverige og Norge, ble tiltalte frifunnet. Justis- og beredskapsdepartementet hadde fortløpende og sammenhengende midlertidig grensekontroll på Norges indre Schengengrense. Det rettslige grunnlaget for beslutningen var dagjeldende utlendingslov § 14, jf. utlendingsforskriften § 4-6, jf. grenseforordningen art. 28 og 25. Lagmannsretten kom til at departementets beslutning om å forlenge grensekontrollen i 120 dager, regnet fra 11. mai 2021, stred mot rådsforordningen art. 25. Tiltalte ble dermed frifunnet. Påtalemyndighetens anke til Høyesterett over lovanvendelsen ble henvist til behandling. Riksadvokaten trakk imidlertid senere anken, slik at lagmannsrettens dom er rettskraftig. Påtalemyndigheten har opplyst at synet på Schengen-spørsmålet ikke er endret. Under saksforberedelsen til Høyesterett ble påtalemyndigheten imidlertid oppmerksom på at utlendingsforskriften viste til en noteveksling mellom Norge og Sverige i 1917, som ga norske og svenske statsborgere bosatt i grensestrøk rett til å krysse grensen utenom lovlig fastsatte grenseoverganger. Tiltalte i saken hadde krysset riksgrensen ved siden av grenseovergangen, som var stengt med bom.

Anke over kjennelse/beslutning i straffesaker

Lagmannsretten fikk inn 378 anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker i 2022, en kraftig økning fra 2021. De aller fleste av disse gjaldt anke i saker om varetektsfengsling, men det var også mange saker som gjaldt førerkortbeslag og saker om besøksforbud.

I lagmannsretten blir alle disse sakene avgjort etter skriftlig behandling. Det ble i 2022 avgjort 377 anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker

Litt om behandlingen av sivile saker i lagmannsretten

I 2022 kom det inn til lagmannsretten til sammen 205 anker over dommer fra tingrettene eller jordskifterettene i sivile saker (ASD), herunder 31 barnevernssaker, 25 saker med formuesverdier under 250 000 kroner og 149 ordinære ankesaker.

I 2022 avsluttet vi behandlingen av 177 slike sivile saker, det vil si klart færre saker enn antallet saker som kom inn. Dette har medført en øking i restansene. Dette skyldes blant annet at mange saker måtte utsettes på grunn av pandemien våren 2022. Restanseøkningen skyldes også at Eidsivating lagmannsrett overtok som ankeinstans for Follo og Nordre Østfold tingrett fra 1. mars 2022. Dette medførte en vesentlig økning i saksinngangen særlig høsten 2022, og mange av disse sakene var ennå ikke avgjort ved årsskiftet. I 77 saker, altså under

halvparten av de sakene som ble avgjort, ble det avsagt dom. I nesten alle sakene hvor det ble avsagt dom, ble det foretatt en ny realitetsvurdering av det anken gjaldt.

Av de ankesakene som ikke blir behandlet på ny i lagmannsretten, utgjør barnevernssakene den største gruppen. I slike saker er hovedregelen at de ikke skal undergis noen ny behandling i lagmannsretten. Disse sakene har allerede vært gjennom to instanser før de kommer til lagmannsretten: Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker og tingretten. For at slike saker også skal undergis en behandling i lagmannsretten, må det gis samtykke til det.

I 2022 tok lagmannsretten stilling til om det skulle gis samtykke i 30 slike saker, og det ble gitt samtykke til behandling av 8 saker, det vil si om lag 26,7 % av sakene.

I saker som gjelder formuesverdier på under 250 000 kroner, må lagmannsretten samtykke til ankebehandling. I 2022 tok lagmannsretten stilling til 21 slike saker, og det ble gitt samtykke i 3 av dem, det vil si 14,3 %.

En stor del av ankene i sivile saker for lagmannsretten blir ellers avsluttet fordi partene inngår utenrettslig forlik under saksforberedelsen, etter særskilt rettsmekling, eller under ankeforhandlingen. I 2022 ble det gjennomført rettsmekling i 13 saker, det vil si i 9 % av de ordinære sivile ankesakene. Totalt ble 8 saker hevet som forlikt etter rettsmekling, det vil si en forliksprosent på 61,5.

Noen utvalgte sivile saker fra 2022

Av lagmann Nina Cathrine Noss

I 2022 avgjorde Eidsivating lagmannsrett i alt 177 tvister i sivile saker. Av disse ble 77 avgjort ved dom. I 2022 avgjorde Norges Høyesterett anker over to avgjørelser fra Eidsivating lagmannsrett som det kan være verdt å nevne. Høyesterett kom til samme resultat som lagmannsretten i begge sakene. Dommene vil være retningsgivende for løsningen av andre tilsvarende saker på hver sine rettsområder. Nedenfor gis et kort sammendrag av innholdet og utfallet.

Finansrett; ansvar ved BankID-svindel

Den ene avgjørelsen i HR-2022-01752-A gjaldt en bankkunde som ble utsatt for såkalt «Olgasvindel». Kunden ble i en telefonsamtale forledet til å oppgi passord og kode for BankID til en person hun oppfattet var en representant for banken. Etter BankID-avtalen hadde hun plikt til ikke å røpe kode og passord – heller ikke til banken eller politiet. Høyesterett kom som Eidsivating lagmannsrett, LE-2021-07015, til at banken allikevel var ansvarlig for tapet på 153 240 kroner. Ut fra ordlyden i og oppbyggingen av finansavtaleloven § 35 tredje ledd måtte kunden også ha vært klar over pliktbruddet for å bli ansvarlig for hele tapet. Dette vilkåret var ikke oppfylt, fordi kunden hadde trodd at hun snakket med en representant for banken, og i den aktuelle situasjonen ikke var klar over at hun ikke kunne gi koden og passordet til bankens ansatte. Høyesterett var også enig med lagmannsretten i at bankkunden ikke hadde brutt

normreglene i finansavtaleloven § 34 forsettlig. Kunden måtte likevel dekke egenandelen på 12 000 kroner fordi hun hadde vært grovt uaktsom. Det resterende måtte banken dekke.

Arbeidsrett krav på fast stilling for midlertidig ansatt lærervikar

Den andre avgjørelsen i HR-2022-02049-A gjaldt arbeidsrett. Saken reiste spørsmål om en kvinne som ikke hadde formell lærerutdanning, jf. kvalifikasjonskravet i opplæringsloven § 10-1 som hadde vært ansatt som lærervikar i mer enn tre år i medhold av opplæringsloven § 10-6, hadde krav på fast ansettelse i kommunen. Høyesterett var enig med Eidsivating lagmannsrett, LE-2021-69509, i at arbeidsmiljøloven [§ 14-9](#) sjuende ledd, som gir arbeidstakere som har vært midlertidig ansatt i mer enn tre år, rett til fast stilling, ikke fikk anvendelse for midlertidige ansettelser etter opplæringslovens bestemmelser. Høyesterett la avgjørende vekt på uttalelser i forarbeidene til de to bestemmelsene. Lagmannsrettens lovforståelse var ikke i strid med EU-direktiv [1999/70/EF](#) om midlertidige ansettelser. Høyesterett mente som lagmannsretten at heller ikke EØS-retten tilsa en annen løsning enn det som følger av internrettslige kilder. Kvinnens krav om fast stilling førte derfor ikke frem.

Eidsivatinget 1000 år

Av lagdommer Torunn Elise Kvisberg

I 2022 kunne Eidsivatinget feire sitt 1000-års jubileum. I hvert fall hvis man skal stole på Snorre, som i Olav den helliges saga, kapittel 114, skrev om år 1022:

«Så vendte kong Olav tilbake til Romerike. Da var det langt på vinteren. Nå stevnte kong Olav et stort ting på det stedet Heidsævistinget har vært siden. Han satte det inn i loven at opplendingene skulle sokne til det tinget, og Heidsævisloven skulle gjelde over alle fylkene på Opplanda og så langt omkring andre steder som den alltid har gjort siden.»¹

En rekke ildsjeler i Eidsvoll og omegn har tatt Snorre på ordet, stiftet foreningen Eidsivatinget og arrangerte i løpet av fjoråret flere jubileumsmarkeringer av ulikt slag. Selv hadde jeg gleden av å være med på fagseminaret «Forhandling og samhandling» ved Eidsvollsbygningen i april. I forlengelsen av dette seminaret ble det utgitt en bok om «Eidsivatinget. Den norske tingtradisjonen gjennom 1000 år», med professor Jørn Øyrehagen Sunde og postdoktor Brage Thunestvedt Hatløy som redaktører.²

I Eidsivating lagmannsrett ble jubileet markert på vår regionale samling på Lobsy gods, der Thunestvedt Hatløy holdt foredrag om «Lov- og domstolregionen Eidsivating 1000 år». ³ For drøyt 1000 år siden vokste Eidsivating fram som et av Norges fire lagting (de andre var Gulating, Frostating og Borgarting). Tingstedet var sannsynligvis på Åker ved Hamar⁴, eller kanskje på Helgøya.⁵ Bakgrunnen for at Olav den Hellige flyttet tingstedet til Eidsvoll, kan ha vært at det var bygget en kirke der. Olav hadde stanset ved kirken i Eid og gått til messe da han var på vei til Nidaros for å bli signet som Norges konge i 1017.⁶ Eidsivatinget ble et representasjonsting for regionen, opprinnelig for Hedmark, Hadeland og Romerike. Senere ble Gudbrandsdalen og Østerdalen inkludert, mens Valdres soknet til Gulating. Navnet «Heidsævisping» er trolig avledet av det opprinnelige navnet på Mjøsa, «Heidsær».

Det er ikke sikkert hva Snorre mente med at kongen «satte» loven, men sannsynligvis betyr det at han fastsatte hva som skulle være gjeldende lov i området. Rikssamlingen innebar behov for ting som representerte større landområder, harmonisering av loven i disse områdene og dessuten ny lovgivning. I kongssagaene fremstilles Olav den Hellige som en stor lovgiver, særlig på grunn av kristenretten han ga på Moster i 1024.⁷

¹ Snorre Sturlasons kongesagar, «Stormutgaven», J. M. Stenersens forlag 2017.

² Øyrehagen Sunde og Thunestvedt Hatløy (red.), Eidsivatinget, Den norske tingtradisjonen gjennom 1000 år, Cappelen Damm Akademisk 2022 (heretter «Eidsivatinget»).

³ Foredragsholderen har velvillig sendt meg lysbildene fra foredraget, og jeg har brukt innspill derfra.

⁴ Sundquist, Tingstedenes religiøse dimensjoner, Eidsivatinget s. 48.

⁵ Sanmark, Tinget i vikingsamfunnet, Eidsivatinget s. 13-14.

⁶ Thon, Eidsivatinget – en formidlingshistorie, Eidsivatinget s. 7.

⁷ Mundal, Kongemakt og ting, Eidsivatinget s. 85-87.

Eidsivatingloven kan ha blitt nedskrevet på 1100-tallet, men er i tilfelle senere gått tapt. Det eneste som er bevart er manuskripter som gjelder kristenretten.

Den eldste skriftlige loven fra området som er bevart, er Eidsivating-utgaven av Magnus Lagabøters landslov fra 1274. Denne loven ble antakelig offentliggjort på Eidsivatinget to år senere, da kong Magnus selv reiste til Eid for å være til stede da landsloven i eidsivatingsredaksjon ble overlevert til lagtinget.⁸ I foredraget sitt pekte Thunestvedt Hatløy på at landsloven refererer til at «dei mest skilrike menn i Eidsivatingslagen» hadde talt med kongen, og bedt om at Eidsivatingsloven skulle omfattes av kongens lovarbeid.

I landsloven er det regulert hvor mange utsendinger de ulike fylkene i tingregionen skulle sende til Eidsivatinget. Det var til sammen 90 nevndemenn. Loven påla også bygdene å sørge for reiseutgiftene til de som skulle møte på tinget.⁹

Den eldste avgjørelsen fra lagmannen i Eidsivating som er bevart, er fra 1308 og gjaldt en konflikt mellom presten Håvard og gårdeierne på Adulfstad om eiendomsrett til en jordeig. Lagmannen avgjorde tvisten slik:

(F)olket på Adulfsstad alltid skal holde grinda på brua i orden og passe den vel tiden mellom den blir stengt på våren og leet satt åpent om høsten, og ikke la noen av sine gjøre skade på veien som kirken eier. Løvhogst skal de ha nede ved elva. Men både presten og de skal kunne gjøre seg nytte av baret etter som hver part trenger det. Men eiendommen faller tilbake under kirkens midler med full råderett. Nå skal adulfsstadfolkets inngjerding av løkka bort straks.¹⁰

Sentralisering og lokalisering av arbeidsplasser til Hamar var et tema allerede i middelalderen: Fra slutten av 1300-tallet ble lagmannen i Eidsivating ofte benevnt «lagmannen i Hamar», fordi han hadde sete der i byen.¹¹

Lagtingene ble avskaffet da det ved en kongelig forordning i 1797 ble det opprettet en ny overdomstol i Norge, stiftsretten.

Men da straffeprosessloven av 1887 innførte juryen – lagretten – ble det opprettet nye domstoler som skulle behandle straffesakene. De ble kalt lagmannsretter, og de fikk navn etter middelalderens lagting, blant dem Eidsivating. Denne terminologiske koblingen mellom middelalderen og det moderne Norge var nok et utslag av den sterke nasjonalismen som rådet. Men kanskje illustrerer terminologien også en lang linje i norsk rettskultur. Boka om Eidsivatinget avsluttes med at professor Øyrehagen Sunde drøfter om den norske tingtradisjonen fra middelalderen kan være bakgrunnen for særtrekk vi i dag ser i det norske rettssystemet, med enhetlig jurisdiksjon og skepsis til særdomstoler, lekmanndeltakelse, muntlig prosess og vekt på utenrettslig konfliktløsning i sivile saker.¹²

⁸ Tveit, Landslov og lagting, Eidsivatinget s. 114-116.

⁹ Samme sted s. 110-111.

¹⁰ Samme sted s. 120-121, oversettelse av Else Mundal.

¹¹ Samme sted s. 108.

¹² Øyrehagen Sunde, Tinget og norsk rettskultur gjennom 1000 år, Eidsivatinget s. 343-372.

